

ZA RAJMUNDOM LAUROM

MGR. PETER CABADAJ

At the age of 77, a sculptor and restorer Rajmund Lauro died in Martin in July 2021. For thirty-six years, as an employee of the Matica Slovenská and then the Slovak National Library, he worked in the field of literary museum communication and the presentation of the life and work of prominent personalities of Slovak history.

Keywords: Rajmund Lauro; literary museology; fine arts; sculptor; restorer; Matica Slovenská

 peter.cabadaj5@gmail.com

Dňa 13. júla 2021 sa na Národnom cintoríne v Martine konala posledná rozlúčka s múzejníkom a výtvarníkom Rajmundom Laurom, ktorý bol takmer celý svoj pracovný život v službách Matice slovenskej, respektíve Slovenskej národnej knižnice. Vo veku 77 rokov nás opustil nielen kvalitný tvorca, ale i vzácny kolega a žičlivý priateľ.

Dovedna tridsaťšesť rokov ako múzejník, sochár a reštaurátor významne participoval na rozvíjaní národného kultúrneho dedičstva Slovenska. Účinkoval vo sfére literárnomúzejnej komunikácie a prezentácie života a diela výrazných zjavov našej histórie. Vďaka umeleckému majstrovstvu, veľkému nasadeniu, zodpovednému prístupu a v neposlednom rade i ľudským kvalitám sa stal uznávaným tvorcom nespočetných výtvarných návrhov, architektonických riešení a praktických realizácií expozičných projektov. Neopakovateľne vedel prejavovať spontánnu radosť a potešenie z rôznorodých materiálov a tvarov. Ako sochár zvečnil kľúčové osobnosti slovenských dejín, ktoré dokázal zachytiť vo „fotograficky“ živom okamihu. Komornú tvorbu charakterizuje zjednodušený tvar spojený s premysleným detailom, pričom opusom šikovne vdýchol mysterióznu atmosféru.

Keďže bol narodený v znamení býka, nemohol v sebe zaprieť vlastnosti, ktoré mu dali do vienka hviezdy. Máme na mysli príslovečný elán, entuziazmus a vytrvalosť, znásobenú úprimným vzťahom k ľuďom a svojmu okoliu.

Rajmund Lauro prišiel na tento svet 29. apríla 1944 v Košickej Belej, o dva roky neskôr sa celá rodina presťahovala do obce Tesáre nad Žitavou. Zmaturoval na Strednej všeobecnej škole v Zlatých Moravciach, vzápätí študoval kombináciu ruský jazyk a výtvarná výchova na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, čo definitívne spečatilo jeho profesionálnu umeleckú orientáciu. Hneď po absolvovaní povinnej vojenskej služby istý čas pôsobil ako učiteľ na základných školách v regióne Kysúc, kde ho už sprevádzala manželka Anna – tiež pedagogička.

VÝSTAVY

Zlomovým dátumom Laurovej biografie je rok 1971, keď sa stal výtvarníkom vo vtedajšom Literárnomúzejnom oddelení Matice slovenskej v Martine (dnes Literárne múzeum SNK). Odvtedy intenzívne a zmysluplne tvoril, nebadane skrytý pred zrakmi širšej kultúrnej verejnosti, v múzejnom ateliéri. „*Naše spoločné prezentácie výstav*“ – uvádza

dlhoročný kolega a blízky priateľ Jozef Beňovský – „*prijímali nielen v Prahe, ale aj v Nemecku, Rusku i Paríži. Tam sme napríklad predstavili úspešný projekt nazvaný Klenoty slovenskej literatúry, a neskôr i dielo disidentského spisovateľa Dominika Tatarku – Slovenské cesty k slobode. Mimoriadne vzácne sú aj Laurove početné originálne skulptúry a reliéfne zobrazenia slovenských osobností, ktoré rozosial takmer po celom Slovensku. Nájdeme ich na cintorínoch, mestských námestiach či v rôznych duchovných inštitúciách.*“ Citované slová rozšírimo o názvy vybraných expozičných projektov, ktoré niesli Laurovu autorskú pečat: *Detská knihy kedysi a dnes; Revolučný básnik Janko Král; Ivan Krasko; Matica slovenská v minulosti a súčasnosti; Čujte, čujte Slovieni; Cyrilo-metodská tradícia v literatúre a umení na Slovensku; Anton Augustín Baník – vedec krásou očarený; Ján Kollár – básnik a vedec; Korene slovenskej štátnosti; Jozef Cíger Hronský; Mne Slovensko krásou je – prezentácia diel Pavla Országha Hviezdoslava, Martina Kukučina a Pavla Dobšinského; Slovenské pohľady – storočnica najstaršieho literárneho periodika; Básnik a politik Ladislav Novomeský; Cestopis života a duše Emila Boleslava Lukáča; Rozhovory – Poézia Jána Botta vo výtvarnej interpretácii Jána Prostredného.* Rozhodne stojí za zmienku, že autormi libriet uvedených (aj ďalších) výstav boli okrem Jozefa Beňovského tiež Mišo Adamov Kováč, Imrich Sedlák, Augustín Maťovčík, Anna Hollá, Michal Eliáš, Peter Cabada a iní.

SKULPTÚRY

Osobitnú kategóriu Laurovej bohatej tvorby predstavujú skulptúry a pomníky na Národnom cintoríne v Martine (busty Pavla Halašu, Antona Augustína Baníka, Milana Thomku Mitrovského, odliatok plastiky Hansa Christiana Andersena na hroboch Rollovcov...), respektíve jedinečná galéria dejateľov Oravy v centre Dolného Kubína (portréty Andreja Halašu, Juraja Janošku, Pavla Bujnáka, Margity Figuli, Martina Kukučina, Thea H. Florina, Petra Škrabáka). Integrovanou súčasťou panteónu v Dolnom Kubíne sú aj pozoruhodné sochárske diela zo záverečnej fázy Laurovej tvorby – skulptúra pamätníka Martina Luthera a busta Juraja Thurzu (2017). Oprávnené možno do kategórie špičkových umeleckých opusov zaradiť aj nadživotný portrét pápeža Jána Pavla II., ktorý je umiestnený na biskupskom dvore v Banskej Bystrici. Socha Štefana Moysesu, spoluzakladateľa a prvého predsedu Matice slovenskej, zas dominuje v záhrade katolíckej fary v centre Martina.

Tvorba je zvláštna alchýmia. Zmes samoty a túžby nezostať osamotený navždy. Slávny literát Ernest Hemingway v ďakovnom prejave po udelení Nobelovej ceny okrem iného uviedol, že „*spisovateľ, pretože svoju prácu robí osamote, musí každý deň hľadiť smerom do večnosti alebo do jej neprítomnosti. Pre každého spisovateľa by každá kniha mala byť novým začiatkom, kde sa stále znovu usiluje o čosi, čo nemožno dosiahnuť. Vždy by sa mal usilovať o niečo, čo ešte nikto pred ním nespravil, o čo sa druhí pokúšali, ale v čom zlyhali. Tak môže mať pri veľkej dávke šťastia z času na čas úspech.*“ Netreba pochybovať o analógii medzi literátom a sochárom. Pri pohľade smerom do večnosti sa nejednému podlomia kolena. V takej chvíli musí byť výzva urobiť niečo, o čo sa druhí usilovali, ale márne, silnejšia ako strach z fiaska. Šťastie sa totiž prikloní len k tým, ktorí sa oň vytrvalo pokúšajú. Deň po dni, roky, celý život – ako Rajmund Lauro.

Graficky či dizajnersky tvorca participoval aj na zhotovení stálych múzejných expozícií (Literárne múzeum P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne, rodný dom Ďurka Langsfelda v Sučanoch, pamätné izby Štefana Moysesu vo Veselom, Fraňa Kráľa v Smrečanoch, Michala Miloslava Hodžu v Rakši a Valentína Beniaka v Chynoranoch). Venoval sa tiež knižnej ilustrácii, tvorbe plagátov náučného charakteru, obísť nemožno ani mimoriadne záslužné reštaurovanie starých zbierok z fondu dnešného Literárneho múzea SNK.

Ak zoberieme do úvahy celý obdivuhodný širokospektrálny rozsah Laurovej tvorby, rôzne kontexty, prostredia a súvislosti, ktoré k nej plynutím času prispeli a formovali ju, mali by sme si väčšmi ceniť dielo tejto výraznej umeleckej osobnosti.

OSOBNÁ SPOMIENKA

Keďže som Rajmunda Laura poznal takmer tri desiatky rokov, pripojím aj osobnú reminiscenciu. Naša vzájomná spolupráca sa prehĺbila po vzniku samostatnej Slovenskej národnej knižnice (2000). Rezultátom bolo niekoľko výstav, ktoré SNK úspešne prezentovala nielen doma, ale i v zahraničí. Bezpo-

chyby najväčší divácky aj mediálny ohlas mal veľký medzinárodný expozičný projekt Slovenský exil 20. storočia (2003). SNK ho pripravila v kooperácii s mnohými domácimi a českými kultúrnymi, umeleckými a vedeckými inštitúciami. Jednotlivé prezentácie sa postupne konali v Brne, Martine, Prahe, Budapešti, Krakove a Ríme. Invenčný, v materiáloch a technológiách rozhladený Rajmund Lauro navrhol a zrealizoval pôsobivé architektonické riešenie a moderný výstavný systém, evokujúci nielen éru studenej vojny a neslobody v totalitnom Československu, ale i ľudskej odvahy, statočnosti a nádeje v lepšiu budúcnosť. Nikdy nezabudnem na Rajove konštruktívne nápady, zaujatie atraktívnou témou, vynaloženú energiu a celkový prístup. Bez jeho kumštu, respektíve tvorivého vkladu by hodnotná výstava nemala dosiahnutú domácu aj medzinárodnú rezonanciu. Počas troch rokov trvania expozície Slovenský exil 20. storočia ju videlo vyše 15 tisíc ľudí v piatich krajinách Európy.

EPILÓG

Či sa už tomu človek bráni, alebo nie, vstupujú mu do spomienok blízki ľudia. Akoby boli naozaj prítomní, veď ak by sme sa niekedy priveľmi snažili, azda by sme sa ani nebránili ich dotyku. Niekedy je to sen, inokedy len záblesk, no všetky tie bytosti sa správajú v našom srdci tak bezprostredne, akoby naň mali vyárendované právo a akoby nás nikdy neopustili. Niečo také cítim v súvislosti s Rajmundom Laurom. Ako zvykne vravieť jeden turčiansky básnik, zapadne sláva a mená budú zabudnuté. Nastane čas, keď ostane len dielo a jeho tvorca už nebude dôležitý. Zatiaľ však takýto čas neprišiel. Aj preto dnes vieme, že tvorca je rovnako dôležitý, ako ním vykonané dielo. Veď dielo je príslušnou osobnosťou determinované! Práve z tohto dôvodu si pripomíname odchod kvalitného umelca a vzácneho človeka, ktorý inšpiratívne zasiahol do životných príbehov mnohých kolegov, priateľov, známych.

Češť pamiatke Rajmunda Laura!

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

BEŇOVSKÝ, Jozef. Na večnosť odišiel múzejník a výtvarník Rajmund Lauro. In *Mestské noviny* (Martin). Roč. 5, č. 8 (2021), s. 9. ISSN 2454-0390.

CABADAJ, Peter. 2003. *Slovenský exil 20. storočia*. Martin : Slovenská národná knižnica, nečíslované.

PAUER, Marián. 2002. *Koruna pre kráľovnú*. Bratislava : Merkúr Print. 109 s. ISBN 80-967754-5-6.